

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631>*Калашлінська М. В., Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

ПРОЯВИ ІРРАЦІОНАЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ДЕРЖАВИ В ІНТЕРВ'Ю МЕДІА

У статті, на прикладі інтерв'ю володимира путіна, яке він дав Такеру Карлсону 06 лютого 2024 року, розглядаються ірраціональні аспекти поведінки керівника держави. На основі аналізу матеріалів зазначеного інтерв'ю, авторкою був досліджений окремий випадок впливу поведінки такого типу на формування політичного дискурсу та систему міжнародної стабільності. Гіпотеза статті полягає в тому, що актуальні механізми міжнародної безпеки виявляються найбільш ефективними за умови раціональної поведінки політичних акторів, але демонструють свою слабкість та недостатню ефективність у випадку зловживань, нераціональної поведінки та агресії. Важливу методологічну частину статті склали методи кількісного та якісного контент-аналізу, а також текст-майнінгу. Крім того, авторкою був проведений детальний аналіз висловлювань щодо інтерв'ю з володимиром путіним самого Такера Карлсона в подкасті з Лексом Фрідманом, що був опублікований 28 лютого 2024 року. Також була проаналізована частота використання путіним певних слів та їх комбінацій – біграм (послідовності з двох слів) й триграм (послідовності з трьох слів). Аналіз та інтерпретація вербальних та невербальних елементів розповіді, ключових тем, які були обрані інтерв'юером та респондентом, також дозволили авторці глибше зрозуміти специфіку політичного дискурсу в рамках якого вони функціонують, а також оцінити його вплив на глобальні системи міжнародної безпеки та політичного дискурсу. Додатковими інструментами в роботі над статтею відіграли дослідження в сфері поведінкової економіки, зокрема, Даніеля Канемана та Амоса Тверські в контексті особливостей формування суджень і ухвалення рішень в умовах невизначеності, що спираються на психологічні дослідження в економічній теорії. Зокрема, був підкреслений вплив когнітивних помилок на процес прийняття рішень. Проведений аналіз виявив численні приклади ірраціональної поведінки респондента. Ці приклади включали когнітивні упередження, підвищені емоційні реакції та суперечливі висловлювання, що демонструють значний його відхід від раціональних підходів до обговорення політичних та міжнародних питань. Виявлено, що така ірраціональна поведінка здійснює суттєвий вплив, як на ті рішення, які він приймає, так і на конструювання відповідного політичного дискурсу, що стаючи частиною публічного обговорення, формує відповідні настрої та переконання серед міжнародної спільноти, громадськості й політичних еліт.

Ключові слова: ірраціональність, володимир путін, Такер Карлсон, політичне інтерв'ю, міжнародна безпека, поведінкова економіка, політичний дискурс

Постановка проблеми. Проблеми досягнення глобальної політичної безпеки у сучасному світі стають все більш складними та привертають до себе пильну увагу, як теоретиків, так і практиків в сфері політики. Передбачуваність, можливість розуміти «правила гри» та впливати на них, є невід'ємними елементами безпечного існування людства. Система міжнародних політичних відносин, що існує сьогодні, в значному ступені спирається на постулат раціональності поведінки міжнародних політиків, а також їх прихильності демократичним правилам та процедурам. Тобто сучасна система глобальних політичних відносин побудована на засадах очікування таких дій політичних акторів, які можна прогнозувати, а також впливати на них за допомогою переговорів, авторитету відповідних міжнародних організацій та взаємних зобов'язань, що випливають з укладених міжнародних угод, та закладені в класичному принципі *pacta sunt servanda* [1, ст. 26]. Однак аналіз актуальних політичних процесів свідчить про те, що чималий вплив на прийняття надважливих політичних рішень мають також й фактори нераціональні.

Дедалі більш очевидним стає те, що політичні лідери далеко не завжди діють на підставі об'єктивного аналізу ситуації, дотримання міжнародних зобов'язань або навіть відповідно до законів

логіки. Прийняття доленосних для світу рішень може відбуватися також під впливом суб'єктивних переконань, когнітивних помилок, упереджень, особистих емоційних реакцій, а часами, і психічних розладів окремих політичних діячів. Головна проблема полягає не в факті такої поведінки, адже вона є невід'ємною частиною людської природи. Викликом для світової стабільності стає вразливість та неефективність сучасної системи міжнародної безпеки до випадків, коли вона стикається з нераціональною поведінкою та непередбачуваними агресивними діями політичних акторів. Політична активність володимира путіна, яка побудована на агресії, нераціональному виборі, маніпулятивності, численних зловживаннях, порушенні зобов'язань та відсутності належних механізмів стримувань та противаг всередині країни, стала справжнім викликом для існуючих механізмів міжнародної безпеки, викривши їх слабкі місця та неготовність до швидкого реагування на кризові ситуації подібного роду.

Мета статті. На прикладі інтерв'ю, яке володимир путін дав Такеру Карлсону 06 лютого 2024 року, проаналізувати ірраціональні особливості поведінки керівника держави, та її впливу на формування відповідного політичного дискурсу, а також на систему міжнародної стабільності.

Гіпотеза. Актуальні механізми міжнародної безпеки є найбільш ефективними за умови раціональної та послідовної поведінки політичних акторів, але демонструють свою очевидну слабкість проти зловживань, нераціональної поведінки, маніпуляцій та агресії з боку окремих політиків. Діяльність володимира путіна є одним з прикладів активності, що несе в собі загрозу для глобальної світової стабільності, тож її детальне вивчення може стати корисним підґрунтям для вироблення рекомендацій з майбутнього вдосконаленню механізмів міжнародної безпеки.

Методи дослідження. Важливу методологічну частину статті складає методи кількісного та якісного контент-аналізу, а також текст-майнінгу, що були застосовані для вивчення інтерв'ю володимира путіна Такеру Карлсону від 06 лютого 2024 року. Крім того, нами було проведено детальний аналіз висловлювань щодо інтерв'ю з володимиром путіним самого Такера Карлсона в подкасті з Лексом Фрідманом [2], що був опублікований 28 лютого 2024 року.

Використання цих методів, дозволило систематизувати, кількісно оцінити й інтерпретувати інформацію, отриману з текстових даних. Зокрема, в інтерв'ю путіна нами була проаналізована частота використання ним певних слів та їх комбінацій – біграм (послідовності з двох слів) й триграм (послідовності з трьох слів). Аналіз та інтерпретація вербальних та невербальних елементів розповіді, ключових тем, які були обрані інтерв'юером та респондентом, також дозволили нам глибше зрозуміти специфіку політичного дискурсу в рамках якого вони функціонують, а також оцінити його вплив на глобальні системи міжнародної безпеки.

Велику роль в роботі над статтею відіграли дослідження в сфері поведінкової економіка, в тому числі шляхом використання інструментів, запропонованих лауреатом Нобелівської премії з економіки Даніелем Канеманом, який, спільно з Амосом Тверські, вивчав особливості формування суджень і ухвалення рішень в умовах невизначеності, спираючись на психологічні дослідження в економічній теорії. В нашій праці вказані інструменти були корисні для аналізу впливу когнітивних помилок на процес прийняття рішень.

Окрім вказаних інструментів, нами додатково була використана низка загальнонаукових та спеціальних методів та прийомів, які дозволили більш повно та детально підійти до розгляду предмету нашого дослідження. Так, нами активно використовувався порівняльний метод, зокрема для порівняння тих версій відео і тексту цього інтерв'ю, що були опубліковані Такером Карлсоном та кремлем.

Виклад основного матеріалу. Інтерв'ю володимира путіна, яке він дав Такеру Карлсону 06 лютого 2024 року, представляє собою цінний дослідницький матеріал для аналізу з декількох причин.

По-перше, це було перше інтерв'ю, яке путін дав будь-кому із західних журналістів після початку повномасштабної війни в Україні 24 лютого 2022 року. Останнє інтерв'ю, на яке він наважувався до цього, стала його бесіда з ведучою Хедлі Гембл для телеканалу CNBC 13 жовтня 2021 року [3] (що свого часу викликало значні обговорення, здебільшого через сексистські висловлювання російського диктатора на адресу ведучої [4]). Інтерв'ю Такеру Карлсону стало для путіна зручним майданчиком, з якого він міг здійснювати вплив на масову суспільну думку шляхом поширення через засоби масової інформації певної системи ідеологічних поглядів, з метою завоювання та утримання влади

По-друге, інтерв'ю 2024 року заслуговує на пильну увагу через особу інтерв'юера. Такер Карлсон має популярність в США серед консервативно налаштованої аудиторії, що підтримує Дональда Трампа; неодноразово допускав проросійські висловлювання; та є орієнтованим, перш за все, на глядачів-республіканців, які виступають проти американської допомоги Україні. Політичні позиції

Такера Карлсона дають йому багато спільних точок перетину з позиціями російського диктатора, що, без сумніву, робить його зацікавленим у наданні путіну платформи для трансляції певних політичних наративів, перш за все, для тієї аудиторії в США, яка потенційно може їх розділити. Наприклад, демонстрація путіном своєї відкритості для припинення війни через переговори, є фактором, що може сприяти підсиленню політичних розбіжностей всередині Сполучених Штатів щодо продовження надання підтримки Україні.

По-третє, це інтерв'ю було представлено нам одразу з двох джерел – самим Такером Карлсоном та кремлем – що надало нам можливість провести порівняльний аналіз представлених версій, з метою виявлення, тих зміни та маніпуляції зі змістом, які були проведені кожною зі сторін. Також ми маємо можливість проаналізувати коментарі та реакції щодо інтерв'ю, які Такер Карлсон дав в більш ніж трьохгодинному подкасті з Лексом Фрідманом, опублікованому через три тижні після інтерв'ю з путіним – 28 лютого 2024 року [2].

Зауважимо, що перед виходом цього інтерв'ю, російською пропагандою активно підігрівалися очікування від нього, як від такого, що несло загрозу «західній інформаційній бульбашці», мало вплинути на суспільно-політичні настрої в світі, донісши до західної аудиторії позицію путіна; пояснити причини, чому міжнародна ситуація склалася саме таким чином; та привернути більше прибічників до російської версії «правди» [5].

Безперечно, подібні очікування від інтерв'ю були також і у Такера Карлсона, який пояснював своє рішення взяти інтерв'ю у путіна тим, що американці та англомовні глядачі «не знають про те, що відбувається у війні між росією та Україною» [6].

Видання The New York Times зазначає: «Інтерв'ю в Кремлі може бути взаємовигідним для Карлсона та Путіна. Містер Карлсон втратив найпомітнішу платформу в консервативних ЗМІ, коли минулого року він був звільнений з каналу Fox, через це містер Путін втратив найбільш помітного пропагандиста своїх антиукраїнських тез у США» [7].

Формування відповідного політичного дискурсу відбувається в різний спосіб, в тому числі, шляхом заміни реальності на псевдореальність за рахунок використання маніпулятивних інформаційних технологій, таких як «вкиди» інфологем-мемів, ініціювання «інформаційних хвиль» з посиланнями на «достовірні джерела», а також встановлення «порядку денного» [8, с. 295]. В цьому контексті дуже важливим представляється аналіз вибору тем розмови, які добре простежуються, зокрема, через визначення кількості згадувань путіним окремих країн та територій під час інтерв'ю. Ця інформація систематизована нами в Таблиці 1, що представлена нижче.

Таблиця 1

Територіальне охоплення у тексті інтерв'ю

<i>Країна (територія)</i>	<i>Кількість згадувань</i>
Україна	93
США, Сполучені Штати	82
росія, російська федерація	82
Польща	32
Китай	21
Європа	18
Німеччина	16
Кавказ	5
Франція	4
Югославія Грузія Монако Індонезія	2
Ірак Індія Японія Румунія Угорщина Латинська Америка	1

(систематизовано автором)

Очікувано, що лідером за кількістю згадувань під час інтерв'ю стала Україна, яку путін назвав 93 рази. В своїх згадуваннях України путін демонструє вкрай негативні емоційні реакції, постійно повертаючись до того, що вона є штучною державою, яка протягом історії входила до сфери впливу росії, яка втратила цей вплив. Важливо зауважити, що з інтерв'ю очевидно, що путін не допускає думки про суб'єктність України, розцінюючи її як об'єкт, всі дії якого обумовлені або впливом росії, або впливом США та «колективного Заходу».

Однакову кількість згадувань під час розмови, в різних варіаціях, отримали росія та США – 82 рази, що, в певному сенсі, є дуже символічним, адже потреба путіна «зрівнятися» з США простежується протягом цілого інтерв'ю. При цьому тут він обирає позицію жертви, що ображена зневажливим ставленням до росії: «...після 1991 року, коли Росія очікувала, що її візьмуть до братської родини "цивілізованих народів", нічого подібного не сталося. Ви нас обдурили...» Також він згадує, що він ставив питання про вступ росії до НАТО, але отримав відмову. Демонструє обурення, що США можуть впливати на рішення інших країн: «...я ж бачив, як вирішуються питання в НАТО... Керівництво США "натиснуло" – і всі члени НАТО слухняно голосують...», але при цьому з гордістю розповідає про свою можливість «уняти Януковича» в Україні. З висловлювань путіна стає очевидним, що йому дуже хотілося вийти в вибране коло наддержав та зрівнятися за своїм авторитетом та впливом з США, але він зазнав у цьому невдачу.

Таблиця 2

Кількість згадувань валют різних країн під час інтерв'ю

Валюта	Кількість згадувань
Доллар	19
Юань	3
Рубль	1

(систематизовано автором)

Серед європейських країн найбільшу увагу диктатора привернула Польща – 32 згадування. Найбільш яскравим тут стало впровадження в інформаційний простір тез, що містять реабілітацію нацизму та виправдання дій Гітлера, який згадується путіним в інтерв'ю 15 разів – найбільше серед всіх історичних персонажів. Так путін стверджує, що: «...поляки змусили, вони загралися і змусили Гітлера розпочати Другу світову війну саме з них. Чому почалася війна 1 вересня 1939 року саме з Польщі? Вона виявилася незговірливою. Гітлеру нічого не залишалося під час реалізації його планів розпочати саме з Польщі» [9; 00:13:19]. Зауважимо, що це була перша публічна заява такого роду з боку путіна, адже до цього часу відкрито він не виправдовував дії Гітлера. На нашу думку, вказані заяви, поряд з неодноразовими схожими за риторикою твердженнями, що українці вимусили його почати війну, являються важливим свідченням, що російський диктатор Гітлеру співчуває та підсвідомо ідентифікує себе з ним, про що вже неодноразово зазначали західні політики та ЗМІ [10].

Китай з'являється в розповіді путіна 21 раз. В розповіді путін наголошує на тому, що Китай є «неагресивний» та гарний сусід, що абсолютно відповідає основним постулатам російської пропаганди в їх спільних пропагандистських зусиллях з Китаєм, що спрямовані проти США [11].

Важливим представляється аналізувати розподіл інформаційного навантаження протягом інтерв'ю. Загальна тривалість розмови склала близько 2 години, 6 хвилин, і умовно її можна поділити на два ключових тематичних блоки:

1. Історичні події, починаючи від 862 року н.е. і до початку 80х-років ХХ століття;
2. Геополітичні події, починаючи з 80х-років ХХ століття і до дня інтерв'ю.

В цьому контексті, важливу інформацію для аналізу мовного дискурсу диктатора дає оцінка кількості згадування ним дат та історичних періодів під час інтерв'ю, які після цього були нами систематизовані та представлені в Таблиці 3.

Таблиця 3 свідчить, що найбільшу увагу в інтерв'ю було приділено сучасним геополітичним подіям, хоча й історична частина, без сумніву, займала значну частину розмови. Їй був присвячений початок інтерв'ю, який містив довгий історичний екскурс, що вочевидь був запланований путіним – він практично одразу анонсував його як «...маленьку історичну довідку в ...30 секунд або 1 хвилину...».

Хронологічне охоплення у тексті інтерв'ю (авторська систематизація)

<i>Період часу</i>	<i>Кількість згадувань</i>
2000-2022	30
2000 –	1
2008 –	7
2014 –	9
2022 –	3
1980-1999	7
1980-е –	2
1991 –	3
1992 –	2
1900-1980	5
1917 –	1
1921 –	1
1922 –	1
1939 –	2
1000-1899	10
XIX століття –	2
XIII століття –	1
1654 –	6
1862 –	1
862 – 999	5
862 –	2
882 –	1
988 –	2

(систематизовано автором)

Історична частина інтерв'ю тривала майже пів-години й через свою затягнутість, незрозумілість для пересічного глядача та невиваженість з точки зору втримання інтересу аудиторії, викликала в мережі Інтернет хвилю жартів в стилі: «What is petschenegi?» [12]. В своєму подкасті з Лексом Фрідманом Такер Карлсон охарактеризував цю частину інтерв'ю, як «...довгу та стомлюючу розповідь, схожу на хіт-парад російської історії...», яка, на його думку, була зроблена для того, щоб дати путіну можливість ухилитися від відповіді на питання, чому він вважає, що США і НАТО могли почати раптову атаку на росію [2; 00:05:45].

Найбільшу увагу путіна серед подій минулого привертала 1654 рік (6 згадувань), коли Богдан Хмельницький підписав союзний договір із московією. Активна експлуатація міфу про Переяславську раду для підтвердження імперських амбіцій та тези про «споконвічне прагнення українців до возз'єднання з російською державою» [13] не викликає здивування, враховуючи залежність, путіна від пошуку підтвердження вірності власних рішень в історії.

В сучасному періоді абсолютними лідерами за кількістю згадувань путіним стають 2014 (9 згадувань) та 2008 (7 згадувань) роки. Важливо зазначити, що для нього це дуже тригерні періоди, згадка про які викликає в нього помітні інтенсивні негативні переживання.

Події 2014 року путін згадував в дуже емоційній манері та з повторенням заїжджених наративів про «держпереворот» в Україні, «третій тур», «легітимного» Януковича, «не ми починали цю війну» та порушення Україною Мінських угод. Диктатор визнає, що «янукович був не найкращим президентом та політиком», а також, визнає, що це був підконтрольний йому персонаж, якого його просили «уняць» під час подій на Майдані.

Згадування 2008 року (7 згадувань), перш за все, пов'язані у нього з самітом НАТО в Бухаресті, на якому були підтримані євроатлантичні прагнення України і Грузії щодо членства в НАТО. Поміж іншого, його реакція на цю подію просочена емоціями, а саме, образою та відчуттям приниження, адже в 2000 році він, за його власними словами, ставив питання про вступ росії до НАТО і отримав відмову.

Таблиця 4

Кількість згадувань організацій під час інтерв'ю

Організація	Кількість згадувань
НАТО	23
ЦРУ	6
БРИКС	4
ООН	2
ФСБ	1

(систематизовано автором)

В розмові з Лексом Фрідманом Такер Карлсон висловлював впевненість, що саме розширення НАТО на схід стало причиною теперішньої війни путіна в Україні (вочевидь саме цю версію він сподівався почути від путіна). І не приховував свого розчарування через те, що путін, вдавшись до історичного екскурсу, не розповів йому цього [2; 01:34:11]. Адже питання оновлення відносин з НАТО та закінчення війни в Україні є одними з важливих передвиборних тез Дональда Трампа. Карлсону було вигідно представити путіна не як божевільного агресора, що з'їхав з глузду на історичній темі, або «студента, що надмірно підготувався...» [2; 00:04:24], а як раціонального політика, що діє в інтересах власної країни та має багато спільних інтересів з США. Важливо зауважити, що таке позиціонування було би вигідне і самому путіну і представляється цікавим більш детально розібратися, чому ж путін приділив таку велику увагу «невигідній» історичній темі.

Щоб відповісти на це питання, необхідно зазначити, що ми звернули увагу на досить помітну різницю в поведінці диктатора, в залежності від тем, яких торкалася розмова. Умовно вони були названі нами «Поведінка-1» та «Поведінка-2».

Поведінка-1 демонструється путіним в першому історичному блоці інтерв'ю та її ознаки є тим більш яскравими, чим більш віддаленими на осі часу є історичні події, про які йдеться.

Поведінкою-2 здебільшого характеризується другий блок інтерв'ю під час обговорення подій новітньої історії, які є сучасні путіну. В Таблиці 5 можна побачити, систематизоване порівняння проявів двох типів його поведінки.

Надмірне прагнення заглибитися в історію є дуже привабливим для путіна, не дивлячись на те, що ця тема змушує нудьгувати аудиторію, а також на те, що його історичні знання, вочевидь, є дуже поверхневими – наприклад, під час інтерв'ю з Карлсоном він переносить час підписання Люблінської Унії 1569 року до XIII століття; називає Шухевича – Шушкевичем; а батько Володимира Зеленського, який народився в 1947 році, стає у путіна «фронтовиком», що воював в Другій світовій війні, тощо. Тим не менш, саме під час історичної частини розмови путін демонструє фізіологічні ознаки розслабленої поведінки, поводить себе як людина, що знаходиться у власній «зоні комфорту», очевидно отримуючи задоволення від своєї підготовленості та «експертності», перш за все, у власних очах (Поведінка-1).

Варто зауважити, що за нашими спостереженнями, розповіді про переможне минуле найчастіше виникають в риториці диктатора, в ситуаціях стресу, коли він відчуває загрозу та потребу заспокоїтися. Вважаємо, що головною функцією «історичного божевілья» путіна є пошук відчуття безпеки та більшого контролю над ситуацією, перш за все, коли розмова торкається тем, що викликають в нього тривогу. Наприклад, коли в нього виникає необхідність пояснювати своє провальне рішення про початок війни в Україні або реагувати на загрозу, що несе в собі пандемія COVID-19. Згадаємо виступ путіна від 08 квітня 2020 року, під час відеоконференції з очільниками російських регіонів, коли він порівнював «заразу коронавірусну» з половцями та печенігами, що «терзали» росію, але були переможені [14]. В другій частині інтерв'ю Такеру Карлсону, під час обговорення власних геополітичних рішень, не маючи чіткої відповіді на конкретне запитання, що таке «денацифікація», та втрачаючи контроль над розмовою, путін вкотре вдається до історичного екскурсу: «...на початку XIX століття...», фактично уникаючи прямої відповіді на питання. Це не залишається непоміченим Карлсоном, який через декілька тижнів після бесіди скаже в подкасті з Лексом Фрідманом, що розповідь путіна про «денацифікацію – це найбільш тупа річ, про яку він коли-небудь чув...» [2; 01:29:21].

Порівняльна характеристика типів поведінки володимира путіна під час інтерв'ю Такеру Карлсону

Поведінка – 1	Поведінка – 2
позитивне емоційне налаштування	негативне емоційне забарвлення
монолог, розмова сам з собою	часті дискусії з невидимими опонентами та ворогами
більшість часу корпус спокійно відкинутий на спинку крісла	часто змінює положення тіла, подається вперед до співрозмовника, відкидається назад, перехиляється то на праву, то на ліву сторону крісла
при отриманні запитання – підведення очей в гору, перед тим, як дати відповідь	при отриманні запитання – погляд здебільшого прямо перед собою чи вниз, в поодиноких випадках – вгору
здебільшого слабка взаємодія зі співрозмовником, роздратування, що його збивають та заважають розповідати «вивчений матеріал»	більша схильність до контакту зі співрозмовником, періодичне звернення до нього за підтвердженням власної правоти
більшість часу погляд прямо перед собою	погляд переміщується в різних площинах: в правий бік від себе; в лівий бік від себе; перед собою; догори та вниз
помірна жестикуляція, спокійне положення кінцівок	активно сучить ногами, постукує ними, крутить їх на п'ятах та носках, зводить та розводить коліна, використовує самозаспокійливі жести – тримання та поглажування підлокітника крісла, поправлення краватки, торкання різних частин обличчя та голови
заучені історичні дати; коли отримує питання, точної відповіді на які не знає – відповідає навмання, зберігаючи впевнений вигляд	має «тригерні» дати, які добре пам'ятає та до яких постійно повертається; коли отримує питання щодо дат інших подій часто дратується, рекомендує знайти інформацію про ці події в мережі Інтернет, або заявляє, що не має всього пам'ятати, тому що «у нього своїх справ повно»
писання дат історичних подій пальцем в повітрі, що може свідчити, що він запам'ятовував цю інформацію, записуючи її від руки	використовує писання в повітрі в якості жесту, що ілюструє процес підписання документів ним або іншими політиками
жест рахування шляхом загинання пальців руки використовується рідко та без емоцій	жест рахування шляхом загинання пальців руки використовується часто та емоційно, як правило рахує випадки образ та несправедливості з боку «колективного заходу». Для посилення уваги до окремого пункту, додатково хапає іншою рукою палець, що його символізує
демонстрація поведінки спокійної задоволеної собою особи, що знаходиться в «зоні свого комфорту», яка відчуває себе в безпеці та розмовляє про теми, що суб'єктивно оцінює як справедливі	демонстрація обурення, емоційності, ущемленого самолюбства; скарг на несправедливість, підступність оточуючих, бажання доказати, що він правий; неодноразові декларації власної відкритості до переговорів, якою нехтують опоненти
слабкий інтерес до того, яке враження він справляє на співрозмовника	бажання сподобатися співрозмовнику, отримати підтвердження своєї правоти

(систематизовано автором)

Як свідчення підвищеної суб'єктивної важливості для путіна історичної інформації можна також розцінити передачу Карлсону під час інтерв'ю «копій листів Богдана Хмельницького»; а також періодичне згадування під час розмови, що та чи інша інформація є у нього «в архівах», що, вочевидь, за стандартами путіна, мало надавати його словам більшої достовірності в очах співрозмовника.

На нашу думку, диктатор тут демонструє ознаки так званої омани ретроспективного мислення – ірраціональної когнітивної помилки, яка представляє собою ілюзію розуміння минулого, що надає їй носію впевненість у своїй здатності передбачати майбутнє [15, с. 286]. Це особливо яскраво проявляється в ситуаціях, коли путін відчуває втрату контролю або боїться його втратити. В ці моменти диктатору, щоб отримати хибне відчуття контрольованості сучасних подій, а також безпеки та впевненості у майбутньому, стає необхідним звернення до тих подій минулого, які він оцінює як важливі та переможні.

Підтвердженням цієї гіпотези може також слугувати підвищена негативна емоційність путіна під час другої частини інтерв'ю, що була присвячена актуальним або сучасним путіну подіям, в тому числі війні в Україні. В цій частині бесіди поведінка путіна більшість часу відповідає ознакам Поведінки-2, вказаної нами в Таблиці 3, що свідчить про те, що в актуальній ситуації путін відчуває дискомфорт, багато негативних, емоцій, образу на «колективний Захід», вважає, що до нього відносяться несправедливо тощо, що змушує його діяти не раціонально та послідовно, а емоційно та ірраціонально.

В рамках дослідження нами була проаналізована частота використання путіним певних комбінацій слів – біграм (послідовності з двох слів) й триграм (послідовності з трьох слів), результати чого представлені нами в Таблицях 6 та 7.

Таблиця 6

Використання біграм (послідовності з двох слів) у тексті інтерв'ю

Біграми	Кількість згадувань
Радянський Союз	22
світова війна	11
Президент України радянська Україна секретна інформація	5
співробітництво з Китаєм	4
розширення НАТО контролювати владу	3
союзна республіка протиракетна оборона нетитульна нація	2

(систематизовано автором)

Таблиця 7

Використання триграм (послідовності з трьох слів) у тексті інтерв'ю

Триграми	Кількість згадувань
Друга світова війна частина «русской» землі	8
розпад радянського союзу	6
підняти голоси за сербів	3
Велике князівство Літовське австрійський генеральний штаб жест доброї волі розширення НАТО на схід	2

(систематизовано автором)

Навіть поверхневий огляд вказаних комбінацій дає на розуміння, що це абсолютно не ті наративи, які би сприяли «прориву інформаційної бульбашки» та приверненню симпатій виборців Дональда Трампа на бік путіна. Фактично, під час інтерв'ю російський диктатор мало скористався тією можливістю, яку надавав йому доступ до аудиторії лояльного до нього американського журналіста, що також може бути розцінено як втрата ним зв'язку з реальністю та додаткова ознака домінування нерационального типу поведінки. За оцінкою самого Такера Карлсона, путін «як піарщик, не дуже добрий і не може розповісти свою власну версію» [2; 01:34:05].

Очевидно, що ті сподівання, які покладав на це інтерв'ю американський журналіст, не здійснилися. В подкасті з Лексом Фрідманом, не дивлячись на значну кількість хвалебних відгуків в бік москви, а також заяв щодо того, що «санкції не діють», Такер Карлсон не приховував свого розчарування через те, що путін не скористався можливостями, які йому давала ця бесіда. Карлсон зазначив, між іншим, що він не знає, «...чого він (путін – М.К.) намагався добитися цим інтерв'ю... але, я подумав, цей хлопець не дуже добре розповідає свою історію» [2; 01:34:42]. Ба більше, Такер Карлсон зв'язав це з довгими роками знаходження путіна при владі, а також тією ізоляцією, в якій диктатор знаходився під час пандемії COVID-19, внаслідок чого «людина стає дивною та авторитарною» [2; 01:34:42]. Більш того, Карлсон згадав про правильність обмеження строків знаходження при владі, які є в США, адже «мало хто з монархів не з'їжджав з глузду в старості» [2; 01:35:39].

В цьому контексті цікаво згадати дослідження Даніеля Канемана щодо того, яким чином суб'єктивні переконання особи здатні формувати її погляди на навколишній світ. Йдеться, зокрема, про те, що політичні уподобання особи визначають, які аргументи вона вважає привабливими: «якщо ви агресивно налаштовані щодо інших держав, то, ймовірно, вважаєте, що вони слабкі та легко підкоряться бажанням вашого уряду» [15, с. 138]. Що в свою чергу приводить до когнітивної ілюзії «що ти бачиш, то і є» (WYSIATI) [15; с. 340], яка проявляється в наступному:

- особа фокусується на одній меті, зациклюється на своєму плані та нехтує апріорними ймовірностями існування в ньому помилок планування;
- зосередившись на тому, що вона хоче і може зробити, особа ігнорує вміння та плани інших;
- як у поясненні минулого, так і в пророкуванні майбутнього, особа концентрується на каузальній ролі умінь і нехтує роль удачі, потрапляючи під дію ілюзії контролю;
- зосередившись на тому, що вона знає, особа відкидає невідоме і стає надмірно впевненою у своїх судженнях.

На нашу думку, путін своєю поведінкою, зокрема під час інтерв'ю з Карлсоном, демонструє повний спектр вищезгаданих ознак, що свідчить про значний розрив його зв'язку з реальністю.

Окремим блоком цього нашого дослідження нам було цікаво дослідити ті обмовки, які були зроблені путіним під час бесіди, але були поправлені в стінограмах інтерв'ю, що були опубліковані, як на сторінці кремля, так і на сторінці Такера Карлсона.

Ми вже зазначали, що розповідаючи про денаціоналізацію України, путін називає Романа Шухевича – Шушкевичем. Крім того, в частині про переговори, які були в Стамбулі між російською та українською сторонами в 2022 році, путін неодноразово говорить про відведення ним військ від Мінська, при цьому в обох стінограмах вказується про «відведення військ від Києва».

Показовим також є видалення кремлем з відео та текстової версії інтерв'ю фрази Такера Карлсона: «I just don't know, how it's relevant» [16; 00: 04:16], якою той намагався повернути путіна до актуальних подій під час «хіт-параду російської історії». Вказана маніпуляція, на нашу думку, свідчить, зокрема, про бажання уникнути дискусії щодо доцільності такого історичного екскурсу; прагнення контролювати наратив інтерв'ю та безальтернативно спрямовувати увагу аудиторії виключно на ті питання, які респондент хотів висвітлити.

Ці та інші маніпуляції, поміж іншого, переконливо свідчать про надзвичайну залежність публічного дискурсу від найменших інформаційних впливів. Це змушує російську владу здійснювати постійні втручання у зміст публічної інформації, навіть враховуючи ризик, як у цьому випадку, існування невідредагованої версії інтерв'ю на каналі Такера Карлсона. Це підкреслює ступінь контролю за інформаційним простором з метою постійного підтримання тієї картини світу, яка відповідала б потребам певної політичної системи.

Висновки. Через обмежений формат нашого дослідження ми зосередилися виключно на питаннях, які безпосередньо стосуються нашої основної мети, а саме аналізу ірраціональних особливостей поведінки володимира путіна під час інтерв'ю, яке він дав Такеру Карлсону 06 лютого 2024 року, з метою дослідити вплив такої поведінки на формування політичного

дискурсу і систему міжнародної стабільності. Під час розгляду вказаної проблеми ми дійшли до низки висновків.

Проведений аналіз виявив численні приклади ірраціональної поведінки респондента. Ці приклади включали когнітивні упередження, підвищені емоційні реакції та суперечливі висловлювання, що демонструють значний його відхід від раціональних підходів до обговорення політичних та міжнародних питань. Організація інтерв'ю була взаємовигідною, як для Такера Карлсона, так і для путіна. Під час інтерв'ю Такер Карлсон був лояльно налаштований, не задавав «гострих» питань та мав очевидну зацікавленість в отриманні від путіна раціонально обґрунтованих відповідей.

Ірраціональна поведінка респондента, який висловлювався не по суті; фактично ігнорував інтереси потенційної аудиторії та надмірно захоплювався історією, викликала помітне розчарування журналіста. Усвідомлюючи, що розгорнутим історичним матеріалом буде складно втримати увагу своєї потенційної аудиторії, Такер Карлсон був змушений зробити кількахвилинну передмову на початку інтерв'ю. Так само, як виникла необхідність в додаткових поясненнях для російської аудиторії після виходу інтерв'ю з боку путіна. Крім того, журналістом була допущена ціла низка негативних коментарів на адресу російського диктатора та його висловлювань.

На прикладі інтерв'ю, що було досліджено, спостерігаємо, що ірраціональність привела до того, що спільні цілі сторін не були досягнуті, що призвело до ослаблення позицій кожної з них та негативного впливу на політичний дискурс, який вони прагнули сформувати.

Виявлено, що така ірраціональна поведінка здійснює суттєвий вплив, як на ті рішення, які приймаються керівником країни, так і на конструювання відповідного політичного дискурсу, що стаючи частиною публічного обговорення, формують відповідні настрої та переконання серед міжнародної спільноти, громадськості й політичних еліт.

Напрямки подальших досліджень. Дослідження показало, що такі прояви ірраціональності можуть мати дестабілізуючий вплив на міжнародну стабільність. Непередбачуваність та емоційність у висловлюваннях і діях політичних лідерів можуть призводити до підвищення напруженості та конфліктів на міжнародній арені. На основі проведеного аналізу стає очевидним, що для більш ефективного забезпечення міжнародної безпеки необхідно враховувати не тільки раціональні фактори, але й враховувати та детально вивчати ірраціональні складові мотивів та поведінки політичних акторів.

Бібліографічний список:

1. United Nations (1969). Vienna Convention on the Law of Treaties. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (дата звернення: 16.04.2024).
2. YouTube (2014). Tucker Carlson: Putin, Navalny, Trump, CIA, NSA, war and politics *Lex Friedman Podcast*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=f_IRdkH_QoY (дата звернення: 13.04.2024).
3. CNBC (2021). Exclusive Transcript: Vladimir Putin, President, Russia. URL: <https://www.cnbc.com/2021/10/14/cnbc-exclusive-transcript-vladimir-putin-president-russia.html> (дата звернення: 16.04.2024).
4. Brown, L. (2021). Russia accuses CNBC's Hadley Gamble of being a 'sex object' sent to distract Putin. *New York Post*. URL: <https://nypost.com/2021/10/19/russia-accuses-cnbc-hadley-gamble-of-being-sex-object-sent-to-distract-putin/> (дата звернення: 17.04.2024).
5. Матыс, О., Толокевич, Д. (2024). Съездил в Москву – шпион! Как Такер Карлсон вверг Америку в истерику. *Телеканал 360*. URL: <https://web.archive.org/web/20240519075626/https://360.ru/tekst/mir/kak-taker-karlson-vverg-ameriku-v-isteriku/> (дата звернення: 21.04.2024).
6. Baker, P. (2024). Trump, Putin, Carlson and the Shifting Sands of Today's American Politics. *The New York Times*. URL: <https://web.archive.org/web/20240208214246/https://www.nytimes.com/2024/02/08/us/politics/trump-putin-carlson-shifting-american-politics.html> (дата звернення: 16.04.2024).
7. Troianovski, A., Rutenberg, J., Sonne, P. (2024). Tucker Carlson Says His Putin Interview Will Be Shown on Thursday. *The New York Times*. URL: <https://web.archive.org/web/20240209002028/https://www.nytimes.com/2024/02/06/world/europe/tucker-carlson-putin-interview.html> (дата звернення: 03.04.2024).
8. Голубовська, І. О. (2016). Політичний дискурс як інструмент конструювання гіперреальності. *Studia-linguistica*, 9, 291-298.
9. YouTube (2024). Інтерв'ю Такеру Карлсону. Kremlin. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ncPW2pyOzJU> (дата звернення: 16.04.2024).
10. Delfs, A. (2024). German Defense Chief Compares Putin to Hitler at Churchill Event. *Bloomberg*. URL: <https://web.archive.org/web/20240412181503/https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-11/german-defense-chief-compares-putin-to-hitler-at-churchill-event?srd=politics-vp> (дата звернення: 15.04.2024).

11. Applebaum, A. (2024). Democracy is losing the propaganda war. *The Atlantic*. URL: <https://web.archive.org/web/20240506112908/https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2024/06/china-russia-republican-party-relations/678271/> (дата звернення: 13.04.2024).
12. Twitter (09.02.2024). What is petshchenegi? URL: <https://x.com/PunishedLieMan/status/1755745319810203666/photo/2> (дата звернення: 23.04.2024).
13. День (2024). Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для українського народу. *Аналітичні оцінки Національного інституту стратегічних досліджень*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/istoriya-i-ya/pereyaslavska-uhoda-1654-roku-istorychni-uroky-dlya-ukrayinskoho-narodu> (дата звернення: 16.04.2024).
14. Известия (2020). Победим и эту заразу коронавирусом. URL: <https://web.archive.org/web/20240420062933/https://iz.ru/997262/izvestia/pobedim-i-etu-zarazu-koronavirusnuu> (дата звернення: 15.04.2024).
15. Канеман, Д. (2021). Мислення швидке й повільне. Київ: Наш Формат.
16. YouTube (2024). Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin. Tucker Carlson. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo17> (дата звернення: 16.04.2024).

References:

1. United Nations (1969). Vienna Convention on the Law of Treaties. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (access date: 16.04.2024).
2. YouTube (2014). Tucker Carlson: Putin, Navalny, Trump, CIA, NSA, war and politics. *Lex Friedman Podcast*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=f_IRdkH_QoY (access date: 13.04.2024).
3. CNBC (2021). Exclusive Transcript: Vladimir Putin, President, Russia. URL: <https://www.cnbc.com/2021/10/14/cnbc-exclusive-transcript-vladimir-putin-president-russia.html> (access date: 16.04.2024).
4. Brown, L. (2021). Russia accuses CNBC's Hadley Gamble of being a 'sex object' sent to distract Putin. *New York Post*. URL: <https://nypost.com/2021/10/19/russia-accuses-cnbc-hadley-gamble-of-being-sex-object-sent-to-distract-putin/> (access date: 17.04.2024).
5. Matys, O., Tolokevich, D. (2024). Sjezdil v Moskvu – špion! Kak Taker Karlson vverg Ameriku v isteriku. *Telekanal 360*. URL: <https://web.archive.org/web/20240519075626/https://360.ru/tekst/mir/kak-taker-karlson-vverg-ameriku-v-isteriku/> (access date: 21.04.2024).
6. Baker, P. (2024). Trump, Putin, Carlson and the Shifting Sands of Today's American Politics. *The New York Times*. URL: <https://web.archive.org/web/20240208214246/https://www.nytimes.com/2024/02/08/us/politics/trump-putin-carlson-shifting-american-politics.html> (access date: 16.04.2024).
7. Troianovski, A., Rutenberg, J. Sonne, P. (2024). Tucker Carlson Says His Putin Interview Will Be Shown on Thursday. *The New York Times*. URL: <https://web.archive.org/web/20240209002028/https://www.nytimes.com/2024/02/06/world/europe/tucker-carlson-putin-interview.html> (access date: 03.04.2024).
8. Holubovska, I. O. (2016). Politychnyy dyskurs yak instrument konstruyuvannya hiperrealnosti. *Studia-linguistica*, 9, 291-298.
9. YouTube (2024). Intervyu Takeru Karlsonu. Kremlin. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ncPW2pyOzJU> (access date: 16.04.2024).
10. Delfs, A. (2024). German Defense Chief Compares Putin to Hitler at Churchill Event. Bloomberg. URL: <https://web.archive.org/web/20240412181503/https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-11/german-defense-chief-compares-putin-to-hitler-at-churchill-event?srnd=politics-vp> (access date: 15.04.2024).
11. Applebaum, A. (2024). Democracy is losing the propaganda war. *The Atlantic*. URL: <https://web.archive.org/web/20240506112908/https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2024/06/china-russia-republican-party-relations/678271/> (access date: 13.04.2024).
12. Twitter (09.02.2024). What is petshchenegi? URL: <https://x.com/PunishedLieMan/status/1755745319810203666/photo/2> (access date: 23.04.2024).
13. Den (2024). Pereyaslavska uhoda 1654 roku: istorychni uroky dlya ukrayinskoho narodu. *Analitichni otsinky Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/istoriya-i-ya/pereyaslavska-uhoda-1654-roku-istorychni-uroky-dlya-ukrayinskoho-narodu> (access date: 16.04.2024).
14. Izvestiya (2020). Pobedim i etu zarazu koronavirusnuyu. URL: <https://web.archive.org/web/20240420062933/https://iz.ru/997262/izvestia/pobedim-i-etu-zarazu-koronavirusnuu> (access date: 15.04.2024).
15. Kahneman, D. (2021). Thinking is fast and slow. Kyiv: Nash Format.
16. YouTube (2024). Exclusive: Tucker Carlson Interviews Vladimir Putin. Tucker Carlson. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fOCWBhuDdDo17> (access date: 16.04.2024).

Kalashlinska M. Manifestations of a head of state's irrationality in media interviews

The article examines the irrational aspects of a head of state's behavior using the example of an interview given by Vladimir Putin to Tucker Carlson on February 6, 2024. Based on the analysis of the materials from this interview, the author investigated a specific case of the impact of such behavior on the formation of political discourse and the system of international stability. The hypothesis of the article is that the current mechanisms of international security prove most effective when political actors behave rationally but

demonstrate weaknesses and inefficiencies in cases of abuse, irrational behavior, and aggression. The methodological framework of the article includes quantitative and qualitative content analysis as well as text mining. Additionally, the author conducted a detailed analysis of Putin's statements during an interview with Tucker Carlson on Lex Fridman's podcast, published on February 28, 2024. The frequency of Putin's use of specific words and their combinations (bigrams and trigrams) was also examined. Analyzing verbal and non-verbal elements of the narrative, key themes chosen by the interviewer and respondent allowed the author to gain a deeper understanding of the nature of political discourse within which they operate and to assess its impact on global systems of international security and political discourse. Behavioral economics research, particularly the work of Daniel Kahneman and Amos Tversky on judgment formation and decision-making under uncertainty, informed the study, highlighting the influence of cognitive biases on decision-making processes. The analysis revealed numerous examples of the respondent's irrational behavior, including cognitive biases, heightened emotional reactions, and conflicting statements, indicating a significant departure from rational approaches to discussing political and international issues. It was found that such irrational behavior significantly influences both the decisions he makes and the construction of the corresponding political discourse, which, as part of public discourse, shapes attitudes and beliefs among the international community, the public, and political elites.

Keywords: *irrationality, Vladimir Putin, Tucker Carlson, political interview, international security, behavioral economics, political discourse*